
CANTERBURY MASALLARI: PROLOG

THE CANTERBURY TALES: THE PROLOGUE

GEOFFREY CHAUCER

Çeviren / Translator

Mine YAZICI

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngilizce Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Çeviri Editörü / Translation Editor

Aslı PEKİNER ERGENEKON

İstanbul, Türkiye

Yayıncı / Published by

İstanbul Üniversitesi Yayınevi / Istanbul University Press

İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü, 34452 Beyazıt, Fatih / İstanbul - Türkiye

<https://iupress.istanbul.edu.tr>

Canterbury Masalları: Prolog / *The Canterbury Tales: The Prologue* - Geoffrey Chaucer

Çeviren / *Translator*: Mine Yazıcı, Çeviri Editörü / *Translation Editor*: Aslı Pekiner Ergenekon

E-ISBN: 978-605-07-0755-7

DOI: 10.26650/B/AA17.2021.01

İstanbul Üniversitesi Yayın No / *Istanbul University Publication No*: 5272

Edebiyat Fakültesi Yayın No / *Faculty of Letters Publication No*: 3468

Online Yayın Tarihi Şubat, 2021 / *Published Online in February, 2021*

Bu çalışmaya atıfta bulunurken, referansa DOI numarasının dahil edilmesi önerilir.

It is recommended that a reference to the DOI is included when citing this work.

Bu çalışma Creative Commons Atıf-GayrıTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı altında online olarak yayındadır.

This work is published online under the terms of Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Kitabın telif hakkı bulunmaktadır. Online olarak yayımlanan Creative Commons versiyonu haricinde, yasal istisnalar ve geçerli lisans sözleşmelerinin koşulları dikkate alınmalıdır.

This work is copyrighted. Except for the Creative Commons version published online, the legal exceptions and the terms of the applicable license agreements shall be taken into account.

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

GİRİŞ / INTRODUCTION	
Prof. Dr. Mine Yazıcı.....	VII
GEOFFREY CHAUCER - YAŞAM ÖYKÜSÜ VE ESERLERİ / BIOGRAPHY AND LITERARY WORKS	
Prof. Dr. Mine Yazıcı.....	IX
ÇEVİRİ EDITÖRÜNÜN NOTU / TRANSLATION EDITOR'S NOTE	XV
ÇEVİRMEN NOTU / TRANSLATOR'S NOTE	XIX
THE PROLOGUE / PROLOG	1

GİRİŞ / INTRODUCTION

Bu kitap yaklaşık 1340-1400 yılları arasında yaşamış İngiliz Edebiyatı Ortaçağ yazarlarından Geoffrey Chaucer'ın *Canterbury Tales* (Canterbury Masalları) adlı eserinin sekizyüztaltmış dizelik *Prolog (Takdim)* bölümünün , İngilizce ve Türkçe karşılıklı çevirisinden oluşmaktadır. İngiltere'de Canterbury'ye Aziz Thomas Becket'in mezarına giden otuz hacının anlatıldığı Prolog'da hem hacıların profili öyküsel şiir diliyle mizahi olarak anlatılmıştır. Geoffrey Chaucer *Canterbury Masalları'nda* hacıların herbirinin giderken iki, dönerken de iki öykü olmak üzere eserinde yüzyirmi (120) öyküye yer vermeyi başlangıçta tasarlamakla birlikte, bu öykülerin hepsi tamamlanamamış, sadece her karakterin Canterbury'ye hacıya gidiş yolunda kendi kişiliğine uygun olarak anlattığı bir öyküyle sınırlı kalmıştır. Eserin *General Prologue* adı verilen ve bu kaynakta yer alan kısmı karakterlerin ve eserin kurgusunun okuyucuya takdimi olup, iki dilli Türk okurunun beklentileri göz önüne alınarak çevrilmiştir. Bu çeviriyle Latince ve Fransızcanın edebi bir dil olarak kullanıldığı bir dönemde İngilizce yazılmış bu ilk eserin Türk okura tanıtılması amaçlanmıştır. Bu şekilde İngiliz Edebiyatının temelerini atan Geoffrey Chaucer'ın şairliği, öykücülükteki ustalığı ve ince anlayışı Türk okura tanıtılmak istenmiştir.

Canterbury Masalları ile tanınan Geoffrey Chaucer (1340? -1440) İngiliz Edebiyatı'nın ve günümüz İngilizcesi kadar İngiliz yazın dilinin gelişmesine öncülük etmiş bir Orta Çağ şair yazardır. Her ne kadar başlangıçta Fransız ve İtalyan Edebiyatı'nın etkisinde kalarak alegorik eserler verse de yaşamının son on senelik döneminde yazar olarak farklılıklardan kendisine ve İngilizlere özgü yazınsal bir kimlik oluşturmayı başarmıştır. Özellikle *Canterbury Masalları'nın Prolog* kısmında yer alan yaklaşık 860 dizelik *Prolog* bölümü okuyucunun eserin bütünü hakkında fikir edinmesini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. *Prolog*'da Canterbury'ye hacca giden toplumun farklı kesimlerindeki İngiliz karakterleri mizahi bir şekilde anlatılmakla kalmamış, bu karakterlerin sonradan anlatacakları öykülere de zemin hazırlayacak şekilde öyküsel şiir tekniğinde de başvurularak yazılmıştır. *Prolog*'da Aziz

Thomas Becket'in Canterbury'deki kabrine hacca gitmek üzere Londra'da Tabard Hanı'nda toplanan otuz hacının profilini Chaucer anlatıcı kimliğine bürünerek günümüzde bile her okura seslenecek yalın ama şiirsel bir dille aktarmıştır. Prolog Chaucer'un hicivli anlatımıyla hem toplumsal bir eleştiri örneği hem de öykü tekniği açısından İngiliz Edebiyatı'nın önde gelen örneklerindedir. Son söz olarak, ikidilli ve Türkçe'nin elverdiği ölçüde aslına sadık kalarak hazırlanan *Prolog*'un bu çevirisinin İngiliz Edebiyatı'nın öncüsü olarak şiir ve öykü tekniği açısından İngiliz kültürünün yalınlığını ve sessiz görünen kimliğinin altında yatan eleştirel ve mizahi yönünü Türk okuyucuya daha yakından tanıştıracaklarını umuyor, iyi okumalar diliyorum.

Prof. Dr. Mine Yazıcı

GEOFFREY CHAUCER

YAŞAM ÖYKÜSÜ VE ESERLERİ /

BIOGRAPHY AND LITERARY WORKS

Prof. Dr. Mine Yazıcı

e-mail: mineyaz@istanbul.edu.tr

Ortaçağ yazarlarından ve günümüz İngilizcesi'nin yazın dili olarak yerleşmesine öncülük eden Geoffrey Chaucer'in doğum yılı 1340 ya da 1343 şeklinde kesin olmamakla birlikte, 1340-1400 yılları arasında yaşadığı bilinmektedir. Varlıklı bir şarap tüccarının oğlu olan Chaucer'in yaşadığı 14.Yüzyıl İngilteresi İngiliz tarihinin en sıkıntılı ve karanlık dönemlerinden birine denk gelmektedir. Bunlardan birisi Fransa'yla aralarında olan Yüzyıl Şavaşları (Hundred Years War), öteki ikisi ise 1348'de patlak veren Kara Ölüm (Black Death) adı verilen Veba salgını ve bütün bunların sonucunda patlak veren Köylüler Ayaklanması (1381). Özellikle veba salgını nedeniyle 4 milyon insanın yaklaşık üçtebirinin yaşamını yitirdiği bilinmektedir (Glover 1960:15).

Yukarıda da belirtildiği gibi Chaucer varlıklı bir aileden gelmekle birlikte ailenin saray maiyetinden olmaması nedeniyle onu sarayda aileye yer edinmek amacıyla 14 veya 15 yaşlarındayken Kral III. Edward'ın oğlu Clarence Dükü Prens Lionel'in eşinin yanına evişlerine hizmet vermek üzere yerleştirmişlerdir. Buradaki görevi gelen erkek misafirleri ağırlamak ve onların eğlence dahil her türlü ihtiyaçlarını karşılamaktır. Dük'ün eşi Düşes Elizabeth, Fransız olduğundan ötürü Chaucer Fransız şiiri ve Fransız şairleriyle ilk böyle bir ortamda tanışmış ve Fransız Edebiyatı onun *The Book of the Duchess* ve *The Parliment of Birds* adlı iki kitabına esin kaynağı olmuştur. Onun yaşamının dönüm noktası onu yaşam boyu himaye edecek III. Edward'ın 4. Oğlu Prens Lionel'in kardeşi Lancaster Dükü Ghent'li John ya da John of Gaunt ile düşesin evinde misafir olarak kaldığı sırada tanışmış olmasıdır. Bugünkü Belçika'nın Ghent şehrinde dünyaya gelen John ismi Ghent'li John yerine sesletimi İngilizce'de çarpıtılarak Gaunt'lu John olarak kalmıştır.

Söz konusu dönemde sarayda görev almak o kişinin bilgisini ve görgüsünü artırdığı gibi toplumsal olarak da üst makamlarla tanışarak önemli mevkilere gelmeye yarıyordu. Chaucer'in saraya girme çabasının altında da bu özlem yatmaktadır. Bir başka deyişle, tarihte her toplumda olduğu gibi saray hem bir eğitim kurumu hem de toplumda saygın bir konuma

getirilme aracıydı. Chaucer da böyle bir süreçten geçtikten sonra 20’li yaşlarında 1359-1360 yıllarında Fransa’ya savaşa gitmiş ve tutsak kalmıştır. Ancak Kral tarafından fidyesi ödenerek İngiltere’ye geri getirilmiştir. Yine aynı yıl 1360’da Bretigni Anlaşması’ndan sonra İngiliz ve Fransız Kralları’nın bulunduğu Fransa’nın kuzeyindeki Callais’e Clarence Dükü’yle birlikte katıldığı bilinmektedir. 1366 yılında soylu bir aileden gelen Fransız Şövalyesi Sir Paun de Roet’in kızı Philippa ile evlendiği ve Philippa’nın da Kraliçe’nin nedimesi olduğu saray kayıtlarından bilinmektedir. Bunun yanısıra Philippa’nın Gent’li John’un gayri meşru erkek çocuklarını meşru kılmak üzere evlendiği üçüncü eşinin kardeşi olduğu bilinmektedir. Chaucer’ı aristokrat sınıfına sokanın da bu evlilik olduğu öne sürülmektedir. Gerçekte 1361 ve 1366 arasındaki dönem konusunda saray kayıtları dışında bir kayıt bulunmamaktadır. Yine bu dönemde hukuk eğitimi gördüğü şeklinde bir varsayım da sözkonusudur. Bunun dışında 1367 yılında kralın mahiyetiğine girdiği saray kayıtlarında kendisine verilen ödenekten anlaşılmaktadır. Buna ek olarak 1368 ve 1370 yılları arasında Kral’ın mahiyetinde görevli olarak Fransa’ya gittiği de bilinmektedir. Yine aynı yıllarda 1368 ya da 1369’da John of Gaunt’un (Ghent’li John) ilk eşi Blanche’in ölümü üzerine yazılmış *The Book of the Duchess* adlı ağıt şeklinde 1300 dizelik alegorik bir eseri de bulmaktadır. Fransız Edebiyatı’nın etkisiyle yazılmış bu şiirde şair kendini anlatıcı konumuna koymuş, John of Gaunt’u da karalara bürünmüş adam olarak göstermiştir. Guillaume de Lorris’in 4000 dizelik *Roman de la Rose* adlı şiirinin bir bölümünü İngilizceye çevirdiği bilinmektedir (Urgan 1986: 79). Onun bu dönemi Fransız tesirinde kaldığı dönem olarak adlandırılmaktadır. 1371’de İngiltere’ye döndü, 1372’de İtalya’ya Cenevizli’lerin İngiltere’de ticaret yapmasını kolaylaştıracak bir liman yapılması konusunda ticari bir anlaşma yapmak üzere gitti. Bu sırada orada dokuz (9) ay farklı kentleri de ziyaret etmiş ve hem dili hem de kültürü daha yakından tanıma fırsatı bulmuştur. İtalyan Edebiyatı’yla ilk tanışması da bu şekilde olmuştur.

Bu anlatılanlardan Chaucer’ın hukuki ve diplomasi işleriyle görevlendirildiği anlaşılmaktadır. 1373’de Londra’ya döndüğü bilinmektedir. Yazarlığı bu görevine ek olarak ikinci planda sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Bununla birlikte onun bu işi farklı insanlarla ve farklı kültürlerle tanışmasına yardımcı olmuş ve onun yazar kimliğinin gelişmesine katkıda bulunmuştur.

1373’de aynı zamanda Londra Limanı yün ve deri gümrüğünde görevlendirilmiş ve Londra Belediyesi tarafından kendisine bir ev verilmiş ve 1385’e kadar bu evde yaşamıştır. Buna ek olarak 1376’da Sir John de Burley’in heyetinde bulunmuş; 1377’de ise Thomas Percy’nin heyetinde Hollanda’ya gitmiştir. 1384’e kadar bu yurtdışı görevlerde bulunmuştur. 1377’de Richard’ın tahta çıkmasıyla başlayan İngiltere’nin çalkantılı dönemi 1399’a kadar sürmüştür. Bununla birlikte söz konusu dönem Chaucer’ın parlak dönemi olduğu söylenebilir.

Örneğin, 1378 yılında barış antlaşması yapmak ve II. Richard'ın Fransa Kralının kızı Marie ile evliliğini ayarlamak üzere Fransa'ya giden heyette yer aldığı da bilinmektedir. Yine aynı yıl İtalya'da Milano'ya diplomatik müzakerelerde bulunmak üzere gitmiştir. Bundan sonraki altı yıl gümrükteki tekdüze işine devam ettiği bilinmektedir. 1382'de Londra'daki gümrük kontrolörlüğü görevine şarap ve başka ürünlerin de denetimi de eklenmiştir. 1385'de kendisine vekil de tayin ederek bu işini sürdürmüş ancak 1386'da işinden sebebi bilinmeyen bir nedenle ayrılarak Kent Eyaleti'ne Sulh Hakimi olarak önce tayin edilmiş, aynı yıl Kent Eyaleti'ni temsil etmek üzere Parlamento'ya seçilmiştir. Önemli eserlerini de bu dönemde verdiği bilinmektedir.

Bu İtalya ziyaretlerinden Dante, Petrarch, Boccaccio'nun eserleriyle tanıştığı, hatta Cenova, Padua ve Floransa ya da giderek eserlerinin esin kaynağı olan yazarlardan Petrarch ve Boccaccio ile tanıştığı da öne sürülmektedir (Turhan 1949:18-23). Özellikle Boccaccio'nun *İl Filastro*'sundaki ya da *Decameron*'daki şiirsel öykü tarzından esinlenerek İngiliz Edebiyatı'nın ilk uzun şiirlerinden ya da Mina Urgan'ın deyişiyle ilk "ölçülü, uyaklı öykü"yü di *Trolois Criseyde*'yi 1372-1384 yılları arasında yazdığı bilinmektedir. *Parliament of Fowles* (1382) Chaucer'ın II. Richard'ın Bohemyalı Anne ile nişanlanması üzerine yazılmıştır. Bu eser parlamentodakileri hicveden 700 dizelik bir şiirdir. Bunlara ek olarak Chaucer'ın ince alayla sorguladığı *House of Fame* adlı (1383-1384) alegorik şiiri ve tarihte Kleopatra, Thisbe gibi erdemli ama erkeklerin vefasızlığına ve ihanetine uğruyan mutsuz kadınları konu aldığı ama yarım kalan *Legend of Good Women* (1385-1386) adlı öyküsel şiiri bulunmaktadır.

House of Fame, Binbir Gece Masalları'nı andıracak şekilde şairin Venüs'ün tapınağına girmesiyle alegorik başlayıp, bir kartalın onu havaya uçurup onu önce "Dedikodu Evi"ne, ardından da buz üzerine kurulu *Şöhret Evine* taşınmasıyla devam eder. Sarayın erimesiyle birlikte şairin gerçeklerle yüzleşmesini sağlayan, duvarlarına ünlü isimlerin kazındığı ve içinde ünlülerin dedikodularının kaynadığı saray ortamını anlatan bu şiir aslında ülkeyi yönetenlerin acizliklerini alaya almak üzere yazılmıştır. Öte yandan tarihteki erdemli ama mutsuz kadınların öykülerini anlatan *Legend of Good Women* (1385-1386) adlı eseri ise şairin erdemli kadınların yeknesak hayatlarından sıkıldığı için bir süre sonra yarım bıraktığı söylenmektedir (Urgan 1986:72-83). Bununla birlikte insan tiplmeleri, alaylı ve gerçekçi yaklaşımıyla 1387'de yazılmaya başlayacak *Canterbury Masalları'nın* müjdecisidir. Ne var ki 1387'de John of Gaunt'un İspanya'ya gitmesi ve Gloucester Dükü'nün siyasi gücü ele geçirmesiyle birlikte Chaucer'ın Parlamento'daki görevinin de sona erdiği ve eşi Phillipa'nın da ölümüyle birlikte hepten ekonomik darboğaza girdiği bilinmektedir. Bu dönemde Saray tarafından hem kendine hem de eşine tahsisatın kesildiği Saray kayıtlarından anlaşılmaktadır.

İşte *Canterbury Masalları*'nin yazılması da Chaucer'in yaşamındaki kriz dönemine denk gelmiştir.

Canterbury Masalları Londra'dan Aziz Thomas Becket'in Canterbury'deki mezarına ziyarete giden hacıların öyküsünü anlatır. *Canterbury Masalları* şair kimliğine bürünerek hacılan arasına katılan ve anlatıcı kimliğine giren Geoffrey Chaucer'ın Tabard hanında toplanan hacıları tasvir etmesiyle başlar. Hacıların arasına hancı da girer. Hancı rehberlik görevini üstlenerek hacıların yolda sıkılmamaları için toplam otuz (30) hacının her birinin hem giderken, hem de dönerken toplam dört öykü anlatmasını teklif eder. Her öyküyü anlatan hacı adayının da takdimi görevini üstlenir. Ne var ki başlangıçta Chaucer tarafından yüzirmini (120) adet olarak tasarlanan öykünün daha Canterbury'ye varmadan bittiği görülmüştür. Eserden günümüze 22 adeti koşuk, ikisi düzyazı olmak üzere toplam 24 öykü kalmıştır. Eserin Chaucer tarafından yazmaları değil de 15.yüzyıl hatatları tarafından kaleme alındığı 92 yazması bulunmaktadır ancak bu süreçte kimi öykülerin de kaybolmuş olma olasılığı da vardır. Öte yandan eserin ilk basımı matbaayı İngiltere'ye ilk getiren William Caxton tarafından 1477'de gerçekleşmiştir. Eserde unvan sahibi dini ya da tarihi öneme sahip üst sınıftan karakterlerin yanı sıra orta sınıftan karakterlerin yer alması söz konusu dönemde toplumsal olarak sınıf ayrımını gözeten edebiyat anlayışı açısından farklı bir yaklaşımdır. Ayrıca karakterlerin unvan sırasına göre değil anlatacakları öykünün niteliğine göre sıralanması Chaucer'ın eserinde öykü anlatıcılığına verdiği önemin bir işaretidir. Öyküsel şiir niteliğinde Londra'da konuşulan diyalekti kullanarak herkesin anlayabileceği dille anlatılan karakterler, sözlü kültürün diliyle daha canlı hale getirilmiş ve öykülerin her kesim tarafından anlaşılmasını sağladığı gibi Londra İngilizcesi'nin de yazın dili olarak kabulüne öncülük etmiştir. *Prolog*'da şair anlatıcı olarak hem her karakteri görünüşünden tutun da dünyadaki tavrı ve toplumdaki yeriyle alaylı bir şekilde betimlerken, öte yandan da şiirsel olarak sade bir dille hem karakterlerin hem de öykülerin kalıcı olmasını sağlamıştır. Bu masallar her ne kadar tamamlanmış olmasa da Prolog başlıklı bir giriş, öykülerin anlatıldığı gövde ve epilog adı verilen bir son sözden oluşmuştur. Her öykünün gizli anlatıcı tarafından takdimi de yapılarak eserin "öykü içinde öykü" şeklinde tasarlanmasına karşın kendi içinde bütünlüğünü koruyarak devam etmesi sağlanmıştır. Ayrıca öykü geçmişteki alegorik öykülerden sıyrılarak kuvvetini gerçek yaşam ve insanlardan alan İngilizlere özgü yazınsal geleneğin de öncülüğünü yapmıştır. İngiliz Edebiyatı'nın Shakespeare gibi dünyaya örnek olmuş yazarları ve eserlerini ortaya çıkarabilmesi Chaucer gibi insanı her yönüyle ele almakla kalmayıp ince bir dille hicvetmesini de bilen bir şair sayesinde olduğu başta yazın tarihçileri olmak üzere herkes

tarafından kabul edilen bir gerçektir. 1387’de yazılmaya başlayan Canterbury Masalları nerdeyse Chaucer’in ölümü 1400 yılına kadar sürmüştür.

Canterbury Masalları’nı yazmaya başladığı yıl 1387’den iki yıl sonra 1389’da, II. Richard’ın tekrardan iktidarı ele geçirmesiyle birlikte John of Gaunt İngiltere’ye dönmüş ve Chaucer Kral’ın saraylarına, parklara, su, Thames nehri duvarları ve kanalizasyon işlerine bakmak üzere görevlendirilmiştir. 1391’de görevinden de ayrıldığı bilinmektedir. 1392 ve 1399 yılları arasında gerçekten mali krize girerek II. Richard’ın himayesine girmek istediği ve hatta şarap ve sadaka istediği dahi bilinmektedir (Turhan 1949: 24-25). 1394’den başlayarak II. Richard ona tahsisat ayırmış, 1399’da ise II. Richard’ın ölümüyle tahta John of Gaunt’un oğlu IV. Henry’nin geçmesiyle birlikte kendisine yeniden Saray tarafından üstelik iki katı fazla tahsisat bağlanmıştır. Bunun üzerine 1399 Aralık ayında Chaucer 53 yıllığına Westminster Kilisesi’ndeki Lady Şapeli’nin bahçesinde kendisine bir yer kiralamıştır. 1400 yılında gözlerini dünyaya yuman Chaucer yine Westminster Kilisesi’nin St. Benet Şapeli’nin bahçesinde “Şairler köşesi” diye anılan yere gömülmüştür. Onun ölümünden sonra İngiliz Edebiyatı’nın önde gelen şairleri de aynı yere gömülmüştür.

Özetle, *Canterbury Masalları’nda* Chaucer’in *Prolog*’dan başlayarak Fransız ve İtalyan Edebiyatı’nın etkisindeki alegorik şiir anlayışından tamamen sıyrıldığını görürüz. Bu yönüyle Chaucer’in İngilizlere özgü bir edebiyat anlayışına öncülük ederek temelini gerçek hayattaki insan hallerinden, kuvvetini de öykü kurma ve anlatmadan alan yazınsal bir yaklaşım benimsediğine tanık oluruz. Sonuç olarak Geoffrey Chaucer başta Shakespeare olmak üzere sadece İngiliz Edebiyatı’na ve diline yön vermekle sınırlı kalmamış, dünya edebiyatında da varlığını kanıtlayarak günümüze kadar sesini duyurmuştur.

Kaynaklar / References

- Abrams, M. H. (Yay.) (2000), *The Norton Anthology of English Literature*. New York: W. W. Norton.
- Geoffrey, Chaucer (2020). The Canterbury Tales: General Prologue. Erişim 02092020. <https://www.poetryfoundation.org/poems/43926/the-canterbury-theses-general-prologue>.
- Glover, A. J. (1960) A First Approach to English Literature. London: J. M. Dent & Sons LTD.
- Kermode, F. & Hollander, J (eds.) (1973). The Oxford Anthology of English Literature. Londra & Toronto: New York Oxford University Press.
- Turhan, V. (1949). *Chaucer*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Urgan, M. (1993). *İngiliz Edebiyatı Tarihi I*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Canterbury Masalları 14. Yüzyıl İngiliz Edebiyatı'na damgasını vuran ilk eserlerden birisidir. Çeviride şiirselliği en mükemmel şekilde aktarabilme çabasıyla ilk aşamada şiirin giriş niteliğindeki *General Prologue* bölümünün çevirisi yapılmıştır. Chaucer'un The Prologue adlı eserini ilginç kılan birbirinden farklı sosyo ekonomik çevrelerden gelen karakterleri bir araya getirerek dönemin insan profilini, sosyal değerleri, yargıları, ekonomik durumları ve de fiziksel görünüşleri açısından detaylı bir şekilde ele alıyor olmasıdır. Dini bir toprak olan Canterbury'e gitmek için Londra'da bir handa toplanmış olan bu insanlar adeta bir ressamın elinden çıkmışçasına Chaucer tarafından son derece ustalıkla tasvir edilmişlerdir. Tasvirlerde kişilerin kişilik özelliklerinin yanı sıra dış görünüşlerine de detaylı bir şekilde yer verilmiş ve çoğu kez benzetmeler kullanılmıştır:

Berberinde oğlu genç şövalye adayı

Aşık, capacanlı bir delikanlı.

Saçları kıvrıtmış gibi lüleli

Sanki yirmili yaşlarda gibi.

Kalıbına gelince orta boylu,

Son derece çevik ve kuvvetli.

Bir süreliğine katılmıştı Atlı bir sefere

Flanders, Artois ve Picardy'de

Ve göstermişti kendini zaman kısa da olsa

Leydi'nin huzuruna mahzar olmak ümidiyle.

Sanki çayır çimen gibi işlenmişti her tarafı

Taptaze çiçeklerle bembeyaz kıpkırmızı...

Bütün gün şarkı söyleyerek ya da ıslık çalarak

Capcanlıydı Mayıs ayı kadar.

Cüppesi kısa, kolları uzun ve geniş.

Atın üzerine bir güzel oturup, bilirdi sürmesini cakalı onu

Tıpkı güzelce şarkı düzüp söylemesini bildiği gibi.

Mızrak dövüşüne girip dans etmesini de bilirdi iyi.

Sevdi mi öylesine severdi ki ... Geceleri

Uykusu kısaydı bülbülünki kadar.

Kıbar, alçak gönüllü ve ikramsever

Ve keserdi eti ikram etmek üzere pedere.

Şiir boyunca Chaucer yer yer kafiyelere yer verirken diğer yerlerde kafiye olmaksızın devam etmiş ancak eserin bütününde şiirin müzikalitesini korumuştur. Benzer şekilde şiirin çevirisi yapılırken de bu özellik dikkate alınarak Türkçe çevirisinde de bazı yerlerde kafiye yer verilirken diğer yerlerde kafiye olmaksızın devam edilmiştir. Hem Türkçe hem de İngilizce The Prologue'u yüksek sesle okuduğunuzda şiirlerde yer alan o ahengi, müzikaliteyi barındırdığını fark edeceksiniz:

Nisan mis kokulu sağanaklarıyla

İşlemişse köküne kadar kuraklığına Mart'ın,

Ve her bitkiyi damarından tatlı şerbete boğmuşsa

Kudretiyle açtırtmışsa her çiçeği,

Üstelik Günbatısı rüzgarı tatlı soluğuyla

Can katmışsa eğer her koru, çayırçimen her yere

Yeni açan ipince yapraklara ve yeni doğan Güneş (Şafak)

Almışsa yarı yolunu Nisan'ın ortasına Koç burcuna doğru

Ve Minicik kuşlar ötüşürken

Bütün gece gözü açık uyuyan varsa eğer,

Tabiat onların yüreklerini hoplatıyor demek.

Öyleyse bu insanlar hacca gitmek istiyor demek.

Chaucer memuriyeti süresince memleketi olan İngiltere'den Fransa ve İtalya'ya seyahat etme fırsatını bulmuş ve bu sayede Fransız ve İtalyan Edebiyatı'nın eserlerini okuma şansını yakalamıştır. Bazı çalışmalarda Boccaccio'dan etkilendiği öne sürülmüştür. Özellikle

bir şehri kasıp kavuran vebadan kaçarak bir köy evinde toplanmış İtalyan aristokratlarının anlatıldığı hikayelerden oluşan Decameron eserinden etkilendiğine yer verilmiştir. Chaucer da Canterbury Masalları eserinde Hacca gitmek için bir handa toplanmış olan dönemin farklı sosyo ekonomik çevrelerinden olan insanların hikayelerine yer vermiştir. Canterbury Masalları eserini yazarken her bir karakterin Hacca giderken iki ve Hac'dan dönüşte iki olmak üzere 4 hikaye anlatmasını planlamış ama neticesinde bunu yapmaktan vazgeçmiştir. Canterbury'den dönüş hikayeleri planlandığı gibi yazılmamış ve bazı karakterlerin hikayelerine yer verilmemiştir. Neticesinde Canterbury Masalları eserinde toplam 24 hikaye ele alınmıştır.

Döneminin yazar ve şairlerinin aksine Chaucer'ın eserini Fransızca ya da Latince yerine İngilizce ele alması eserin son derece popüler olmasını sağlamış, aynı döneme ait bir çok başka eserle kıyaslandığında çok daha fazla el yazması günümüze kadar dayanmıştır.

Editörlüğünü son derece keyifle ve titizlikle yaptığım bu eseri umarım siz de aynı keyifle okursunuz...

İngiliz edebiyatının temelini atan bir eser olarak Canterbury Masalları'nın çevirisinde filolojik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu nedenle İngiliz edebiyatıyla ilgilenenlere özgün eserin giriş kısmının Eski İngilizce yazılmış metni ve çevirisine karşılıklı olarak yer verilmiştir. Daha açıkcası okura özgün eserin bir belgesi de sunulmak istenmiştir. Bu şekilde belgesel çeviriler sıklıkla satırarası, sözcüğü sözcüğü gibi işlemlere başvurulmuş eserin yabancılığını korumayı hedef almakla birlikte, kimi evrensel nitelikte eserler farklı bir dilden çevrilse de yabancılik duygusu uyandırmayabilir. Kuşkusuz bunun altında insanoğluna özgü ortak duygu, düşünce veya toplumsal sorunların yazınsal olarak işleniş şekli ya da biçimi yatar. Chaucer'un Canterbury Masalları da temelinde insan ögesini bulunduğu toplumsal bir hicivdir. Ama bunu ele alış şekli hem öyküsel hem de liriktir. Kısaca "lirik öyküsel şiir"dir.

Özgün eser Eski İngilizce ile yazılmasına karşın Geoffrey Chaucer'un yazar olarak ustalığı ise dönemin sözlü okur kitlesini göz önünde bulundurarak şiirsel diliyle onların kulağına hitap etmeyi ve öykülerindeki mizahi öğeler aracılığıyla onların dikkatini dağıtmadan ya da karamsarlığa kapılmadan öykünün acıcılığını sağlamayı başarmıştır. Çeviride belli bir kültüre özgü mizahın yakalanması kuşkusuz kimi zaman olanaksızdır. Ancak Chaucer bunu dilsel oyunlara başvurmadan çizdiği karakterlerden yola çıkarak paylaşması, üstelik seçtiği karakterlerin ve öykülerinin her toplumda ve her dönemde versiyonlarının var olması eserin her dönemde toplumsal bir mizah aracı olarak çevrilmesi olanağını sağlamıştır. Yüzyıllar geçse de eseri klasik kılan özelliğinin bu olduğu öne sürülebilir. Öyle ki yabancı kültüre özgü öğeler bulunmasına karşın bu çeviride dipnot, açıklama gibi çevirinin acıcılığını bozacak ya da dikkatini dağıtacak ilgili yanmetinsel öğelere başvurulmamıştır. Kuşkusuz her eser çevrilirken çevirmen eserin bir yönünü ön plana çıkarmayı hedefler. Kimi olay örgüsünü, kimi yazarın biçimini, kimi de sadece okurun beklentilerini gözönünde bulundurarak yerlileştirmeyi hedef seçebilir. Ben eserin filolojik yönünü de gözönünde bulundurarak kaynak metne dilin olanak verdiği ölçüde yakın çeviri yapmaya çalıştım. Ancak bunu yaparken de eserin aslına ve aslındaki lirik şiirselliği de yakalamayı hedefledim. Öykülerdeki hiciv ögesine karşın yazarın şiirsel lirik biçimini korumaya çalıştım.

Bu eserin ilk kısmı çeviri girişimi 1949'da İstanbul Üniversitesi İngiliz Filolojisinde Prof. Dr. Vahit Turhan tarafından bir seminer dersinin uzantısı olarak düzyazı olarak yapılmış ve Edebiyat Fakültesi yayını olarak yayınlanmıştır. Bu eserde olduğu gibi sadece Prolog kısmının çevrildiği ikinci çevirisi ise 2012 yılında Doç. Dr. Burçin Erol tarafından *Canterbury Hikayeleri Genel Prolog* başlığıyla çevrilmiş ve Gündoğan yayımları tarafından yayınlanmıştır. İkinci tam çevirisi ise 2018 yılında Nazmi Ağıl tarafından Yapı Kredi Yayınları arasında

“Canterbury Hikayeleri” adıyla çevrilmiştir. Bu çeviri 17 kez yayınlanmıştır. Aradan bu kadar yıl geçtikten sonra eserin çevirilerinin yapılması ise eski İngilizce yazılmasından kaynaklanan çekincelerden kaynaklanabilir. Eserin satırarası çevirilerinin İnternet ortamında özellikle üniversitelerin sitelerinde çoğalması ve Geoffrey Chaucer’ın 14. Yüzyıldaki toplumsal hicvinde geçen konuların günümüzde de geçerli olması söz konusu eserin çevrilmesini olanaklı kıldığı da öne sürülebilir.

Öte yandan Prolog zaten çevrilmiş, neden yeniden çevirdin sorusuna yanıtı da alanın önde gelen bilim insanlarından İstanbul Üniversitesi İngilizce Mütercim Anabilim kurucusu Emekli Prof. Dr. Nihal Akbulut’un 2007 yılında *Çevirmenin Notu* dergisi’nde Çeviride “E” Ortak Paydası” başlığıyla yayınlanan yazısı verir. Akbulut’un Marilyn Gaddis Rose’un öne sürdüğü “streskopik” olarak tanımladığı okuma alışkanlığından yola çıkarak söylediği şu sözler benim de eseri niçin yeniden çeviri girişiminde bulunduğumu adeta gerekçelendirir niteliktedir:

Üç boyutlu okuma, özgün yazın metni yanı sıra bu metnin bir ya da birden çok çevirisini de okuyarak okur çevrenimizi genişletmek ve okur beklentimizi varsıllaştırmak, renklendirmek amacını taşıyor (Akbulut 2007: 123).

Buna göre yapılan her çeviri kaynak metnin kapalı bir yönünü ortaya çıkarır. Benim çeviriyi nasıl çevirdiğim sorusuna gelince John Dryden’in 17.yüzyılda çevirmene ilişkin ip cambazı eğretilmesi verir. Bir başka deyişle, Prolog’u çevirirken bir yandan kaynak metine beni bağlayan zincirleri koparmamaya çalışırken, öte yandan da yazarın hicivsel bir konuyu ele alırken gösterdiği şiirsel zerafeti koruyarak çevirmeyi amaçladığım söylenebilir. Ne kadar başardığımı bilemiyorum ama İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı 42 yıllık bir mezunu ve Edebiyat Fakültesi İngilizce Mütercim Tercümanlık Anabilim dalında öğretim üyesi olarak 1949’da ilk kısmı düzyazı çevirisi yapılan İÜ Edebiyat Fakültesindeki bir çalışmanın devamını getirmek amacıyla eserin Prolog kısmını farklı bir stratejiyle yeniden çevirmeyi hedeflediğim söylenebilir. Bu şekilde hem bilimsel sürekliliğin önemine işaret etmek, hem de geçmişle günümüz arasında köprü kurmamızı sağlayacak yeni bir proje fikrinin kapılarını aralamaya çalıştım. Keyifli okumalar dileğiyle.

Kaynak / Reference

Akbulut, A. N. 2007 “Çeviride E Ortak Paydası” *Ç-N Dergisi*. 2: 132-136. İstanbul: Şimdi Yay.